

зосередженням на окремих фрагментах цього наративу і корекції його смислового наповнення. Така детальна текстова робота може викликати дійсне конструювання досвіду суб'єктом, що і є метою дистанційної психологічної взаємодії.

Література

1. Дискурсивні технології самопроектування особистості: монографія / за ред. Н. В. Чепелевої. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2019. 170 с. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/717132/>
2. Зарецька О. О. Про особливості застосування нарративного підходу у практиці кризового консультування *Особистість в умовах кризових викликів сучасності* : матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / за ред. академіка НАПН України С. Д. Максименка. Київ, 2016. С. 262–268. URL : http://lib.iitta.gov.ua/704987/1/Mater_metodol_sem.pdf
3. Чепелева Н. В. Общая характеристика нарративной психологии. *Проблемы психологической герменевтики* / под ред. Н. В. Чепелевой. Киев : Изд-во Национального педагогического университета им. Н. П. Драгоманова, 2009. С. 127–134.

СИСТЕМА ДІАГНОСТИКИ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кондратенко Лариса Олександрівна,

*доктор психологічних наук, провідний науковий співробітник,
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України,
ORCID ID: 0000-0001-7271-7439*

Психологи уже багато років вивчають різні аспекти мотивації навчальної діяльності (сюди можна віднести мотивацію самого навчання як комплексного явища й учіння як його складової частини) та розробляють відповідну діагностику. Водночас, оскільки теорій мотивацій багато і кожна може лягти в основу системи діагностики, то з практичного боку доцільніше спиратись на ту, яка найбільше відповідає вимогам педагогічної практики. Такою теорією, безсумнівно, є діяльнісний підхід О. М. Леонтьєва, тим більше, що автор у своїх роботах безпосередньо торкався проблем мотивації учіння. Він зазначав, що «задачі усвідомлення мотивів породжуються необхідністю знайти себе в системі життєвих стосунків і тому виникають лише на певному ступені

розвитку особистості коли формується справжня самосвідомість» [1]. Для дошкільників «такого завдання просто не існує. Коли у дитини виникає прагнення піти в школу, стати школярем, то вона, звичайно, знає, що роблять в школі і для чого потрібно вчитися. Але провідний мотив, що лежить за цим прагненням, схований від неї, хоча вона легко дає пояснення-мотивування, нерідко просто повторюючи почуте нею» [там само]. Учиннева мотивація починає розвиватися лише в початковій школі. У цей період вона у більшості випадків стимулюється зовнішніми мотивами. І лише в підлітковому віці «на етапі формування усвідомлення свого "я", робота з виявлення смислоутворюючих мотивів виконується уже самим суб'єктом...» [1].

Спираючись на ці погляди О. М. Леонтєва, можна запропонувати таку систему діагностики мотивації до учіння, викладену у табл. 1.

Таблиця 1

Система діагностики мотивації до учіння

Період	Об'єкт вивчення	Предмет діагностики
Передшкільне дитинство	Ставлення до школи	Характер провідної діяльності. Розуміння задач майбутнього навчання в школі
Початкова школа	Реакції на різні види учинневої діяльності, бажання і спрямованості	Зовнішні мотиви (стимули), перші прояви внутрішніх мотивів
Основна школа	Інтереси, ставлення до школи і учіння, бачення майбутнього, образ «Я»	Різні типи мотивації.
Старша школа	Планування майбутнього, особливості «Я-концепції»	Різні типи мотивації

Мотивацію практично неможливо визначити за допомогою об'єктивних тестів, тому в діагностиці мотивації учіння (навчання) доцільно використовувати поєднання опитувальника та проективної методики.

Необхідність поєднання опитувальника з проективною методикою

викликано як віковими особливостями старших дошкільників та учнів, так і специфікою самого явища, що вивчається. Зокрема, як дошкільники, так і молодші школярі (навіть окремі підлітки) мають недостатньо розвинуті здатності до рефлексії, а тому часто не можуть правильно оцінити власне ставлення до учіння і заміняють реальну відповідь, відтворенням соціально прийнятних поглядів, які їм надають дорослі. Натомість старші підлітки здатні приховувати реальну мотивацію до учіння для збереження недоторканості власного «Я». Проективна методика дає змогу глибше проникнути в усвідомлювані уявлення і підсвідомі інтенції старших дошкільників та учнів загальноосвітньої школи. На жаль, усі проективні методики є достатньо помилконебезпечними, оскільки можлива поява небажаного переносу під час розшифрування учнівських проєкцій.

Тому в тандемі «опитувальник – проективна методика» основна діагностична роль відводиться саме опитувальнику (діагностичному інтерв'ю), а проективна методика доповнює або заперечує отримані результати. При появі чітко виражених розходжень в результатах отриманих за допомогою опитувальника та проективної методики необхідно проводити поглиблене вивчення мотиваційних особливостей конкретної дитини.

Заповнення бланку опитувальника в дитячому садочку та 1–2 класі початкової школи проводиться психологом, а починаючи з третього класу – самостійно учнем. По суті, спочатку використовується так зване «спрямоване інтерв'ю», а потім «спрямоване інтерв'ю» переводиться у форму опитувальника.

Література

1. А. Н. Леонтьев. Потребности, мотивы и эмоции. URL: https://bookap.info/klasik/leontev_potrebности_motivy_i_emotsii/